Ч. 44. Poсztowa należytość opłacono ryczałtem.

Львів, неділя 28. жовтня 1928.

Рік XXX.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Пізнаймося!

Сучасна Україна під Польщею якийсь час була поділена між Росією та Австро-Угорщиною. Протягом ста років Галичина з одного боку, а північно-західні землі з другого боку жили в ріжних умовах і під ріжними впливами. Через те тепер, по зєднанні всіх земель під Польщею в одно ціле, бачимо деяку ріжницю в побуті, звичаях, поглядах, культурі, а навіть і мові рідних братів Галичини, Волині, Холмщини, Полісся й Підляша.

Іноді здається, начеб оці рідні брати трохи є чужі, трохи не розуміють один одного. Буває й таке враження, неначеб життя й доля одних не цікавить других.

Так воно не є. Взаїмне зацікавлення між українцями Галичини й північно-західніх земель істнує й розвивається. Але не в такій мірі, як це є необхідним.

Серед інтеліґенції це зацікавлення є більшим, бо інтеліґенція мала більше змоги зустрічатися й більше читати про ті чи інші українські землі під Польщею. Щодо селянства, то воно взагалі мало знає про сусідні рідні землі. А про землі з під інших займанщин знає ще менше, або й зовсім нічого не знає.

Треба тут ще зазначити, що українці північно-західних земель, інтеліґенти й селяне, пізнали вже краще Галичину, ніж українці Галичини Волинь, Холмщину, Підляше й Полісся.

Склалося на це багато причин і ми тут вказувати на них не будемо. Між ними особливо важливими є такі: 1) українці з північно-західніх земель частіше їздили до Галичини та зверталися до установ Львова в ріжних справах і 2) Волинь, Холмщина, Полісся й Підляше читають більше галицьких часописів, ніж українці Галичини часописів північно-західніх земель. У той час, коли галицькі часописи розходилися по цих землях тисячами, рідко-рідко якийсь селянин Галичини передплатив часопис з Волині чи Холмщини. А це перешкаджало взаємному знайомленню й розвитку упосліджених північно-західних земель.

Правда, вже багато зроблено поодинокими діячами для цілковитого усунення т. зв. сокальського кордону. Але ще більше треба зробити. І головне — треба робити негайно, бо вороги українського народу вживають усіх сил і засобів, щоб поділ між єдиним українським народом піддержати й поглибити. І власне тому, що такий поділ і таке взаємне незнання дає їм можливість лекше нищити нас.

Тому з одної і з другої сторони б. сокальського кордону повинні бути зроблені рішучі кроки до взаємного пізнання. Для цього можуть служити: часописи, спеціяльні книжки, зїзди, екскурси, а особливо участь у ріжного роду святах чи-то в Галичині, чи на північно-західніх землях. На такі свята повинніб висилатися спеціяльні селянські делеґації.

Як найшвидче пізнаймося, як найтісніше злиймося в одну родину, як найрішучіше усуньмо всякі ріжниці між нами.

Ми один нарід, одна родина, і лише як такі будемо непереможні й могутні.

В. Островський.

На який конець?

Голос з краю.

Нова повінь заливає наші села — повінь ґазетного паперу. Гадавби хтось, річ відрадна, але це тільки на перший погляд. Ми, що живемо по селах і ведемо по читальнях культурно-освітну роботу, дивимось на справу глибше і не дуже цьому раді. Культурно-освітна праця, як взагалі всяка розумна робота, вимагає порядку, пляну і розваги. Горячковість, крикливість і ярмарок добрі може для збуту матеріяльного краму, але не для освітного діла.

А тут по наших селах твориться щораз крикливійший ярмарок від безлічи ґазет, що виринають все нові і нові як гриби по дощи. На адреси читалень, кооператив і приватних осіб приносить почта таку масу популярних і непопулярних ґазет, що терпеливий селянин прямо дуситься під їх навалою. А якби хто хотів совісно той задрукований папір читати, діставби коловатизни, а то й божевілля.

Бо подумайте, є у нас німроку щось десять політичних партій, а кожда партія видає свій орґан. Бакоби то один, а то дві і більше ґазет, і всі хотять бути єдиними дороговказами для народніх мас. Всі ті ґазети сваряться між собою і жруться як пси, без надії себе переконати, але в надії, що переконають сільського читача. Посвариться в якійсь партії двох людий і зараз кождий з них видає свою ґазету, творить нову партію і що найгірше — нудять сільських читачів своєю сваркою. Викинуть когось з редакції, ого, вже маємо нового редактора і нову ґазету. Не годен хтось знайти собі посади, а вимантить в когось парусот золотих, вже „розбудовує українську пресу“, вже є редактором. І так множаться редактори що місяця а український нарід дістає все нових і нових речників ніби нової політичної думки і нових спасителів від всякої біди. Не питають, чи мають щось народови сказати чи ні, чи нарід їх взагалі потрібує, чи може без них обійтися.

І йдуть ті мудрагелі на села з широким ротом, повним пустої самохвальби й обіцянок, чого тільки душа забажає. А як знайдеться терпеливий читач, що все те розчовпає, то аж тепер не знає, котрому богови служити. Дістає нараз стільки дороговказів, що проста і рівна дорога видається йому бездорожем. Кожда ґазета вихвалює свій крам як циган козу на ярмарку. Щоби приманити передплатників, обіцює їм золоті гори або грушки на вербі, часом січкарню або відшкодування за здохлу корову. Інші ґазети приходять таки задурно і раді, що зі села їх не завертають. Буває таке, що до українського села приходить щось двайцять ґазет ріжних партійних відтинків, або безпартійніх, але користи з них для народу дуже мало. Читальняні столи геть завалені задрукованим папером, але нарід мало з того користає. Ліпше булоб, якби ґазет було у нас менше, але краще поставлених і більше поширених.

Велика скількість популярних ґазет свідчить у нас не про розвиток політичного життя, але про високо розвинену розтіч у політично-орґанізаційній та освідомляючій роботі. Армія, де всі нараз хочуть командувати і кождий на свій лад робити вправи, нічого не варта. А до того армія в більшій половині неграмотна. Далеко краще стоялаб наша культурно-освітна й політична справа, якби гроші, виложені на ту масу злишних ґазет, обернувши нпр. на поборювання неграмотности та на поширення ґазет, що вже десятки літ працюють для народу. Розуміється, маю на думці ґазети, що стоять на національному ґрунті. А так багато шуму, ярмарку, а користи мало. Навпаки, є навіть деморалізація і шкода, бо нарід не цінить ґазети, дістаючи її задурно або спекулюючи при ній на якусь хапатню.

Велике ідейне завдання, яке сповняє ґазета супроти нації, вимагає поважної обєднаної праці і тільки до такої нарід ставиться прихильно. До ярмарчного крикунства в національній роботі нарід чує все відразу. А покищо буде держатися випробованої преси, що десятки літ служить вірно народній справі.

Старий просвітник.

Радянська Україна голодує.

І знову на Радянській Україні, де земля найкраща в цілій Европі, панує голод. Покищо не знати ще докладно розмірів цього нещастя, бо більшовики пишуть про це загально, але то певне, що 17 південних округ уже терпить голод наслідком неврожаю. Щодо решти округ, то в них урожай випав нижче середнього.

В районі, обнятім неврожаєм, живе понад 3 міліони людий. Український уряд в Харкові почувся за слабим, щоб зарадити лихови. Тому звернувся за допомогою до Москви і союзний уряд призначив допомогу в сумі 31 міліонів карбованців. Харківський уряд призначив зі свого буджету 10 міл. карбованців, а ріжним громадянським установам приказав зібрати для голодуючих 6 міліонів. Але все те допомога тільки на папері. Гроший покищо нема і не знати коли будуть, а голод не чекає і винищує великі маси населення.

Крім південної України голод захопив велику північно-кавказьку область (8 міліонів населення), Кавказ та нижчий Надволзький Край, отже разом землі з 20 міліонами населення. Деж може більшовицька каса прохарчувати таку масу народа до нового врожаю? На це треба сотні міліонів маловартісних радянських карбованців.

А де шукати причини цього голоду? Чи тільки в природі, що посухою спалила збіже? Атже це найбогатша частина української землі. Там майже нема малоземельних, що примушені жити з року на рік. До голоду причинилася також господарська політика більшовиків. Селянство, обурене більшовицьким здирством при примусовій хлібозаготівлі, не засіяло й половини збіжа. Весняна посуха і дощисте літо були тільки співвинуватцями нещастя. Головне лихо, що більшовики вивозять все збіже з України, не оставляючи на місци ніяких запасів. І діється сьогодня таке диво, що на Україні білого хліба пекти не вільно, а в Москві білого і то українського хліба до схочу. Україна мусить годувати Москву. От недавно більшовицька влада загрозила, що як українське селянство не буде давати добровільно збіжа, то більшовики заберуть його примусово. Бо супроти України веде Москва політику як супроти кольонії.

Значить, буде так, як було сумної памяти голодового 1921-го року. Голодна Україна мусіла тоді годувати голодні надволзькі краї та вічно голодну Москву. Недурно на Московщині вкорінилася думка: „Ми Україну завоєвалі і хахол обязан нас карміть“.

Нові податкові тягарі.

Громади мають утримувати державні і повітові дороги.

Міністер публичних робіт Морачевський задумав, наложити на наш край нові податкові тягарі. Вже тепер дорогові податки, якими обложено наше селянство, є дуже великі, хоч дороги з кождим роком у нас щораз гірші. З нових повітових рад сиплються на голови селян численні платничі накази, з якими просто не знати, що робити. А міністер Морачевський хоче ще перекинути на наші села удержання державних і краєвих доріг.

Всякі видатки на удержання доріг, покривані за Австрії з державної чи краєвої каси, тепер мають бути покривані повітовими дороговими зарядами. Значить, в кождім повіті має повстати дороговий заряд під управою державного інжиніра, але оплачуваного переважно з додатку до податків. Крім того повіти мають дати канцелярію, світло, опал і всі потрібні знаряди. Тепер старости натискають на свої повітові виділи, щоби вони дали на цей проєкт згоду. І нема сумніву, що повітові виділи, залежні в цілости від староства, на це згодяться.

Вже тепер майже всюди подвоїлися повітові буджети. З хвилею приділення державних і краєвих доріг повітовим радам буджети повітових рад мусять ще більше зрости, а на населення посиплеться град нових податків. Чи населення може витримати ще нове податкове обтяження, сумніваємося. Обовязком українських громад старатися відвернути від себе нові податкові тягарі. Особливо українські члени повітових рад повинні всіми силами опиратися перенятю повітами державних і краєвих доріг і згідно з § 8. розпорядку ради міністрів з 5. липня 1928 р. домагатися, щоби державні дорогові заряди дальше вели адміністрацію державних і краєвих доріг.

Перед скликанням сойму.

Нарада голов соймових клюбів.

У соймового маршалка Дашинського у Варшаві відбулася 16. жовтня ц. р. нарада представників усіх соймових клюбів. Голова клюбу одинки, пос. Славек не явився, повідомивши марш. Дашинського, що його клюб збирається на засідання щойно перед отворенням соймової сесії, і тоді порішить, які внесення того клюбу будуть зложені в соймі. Маршалок Дашинський повідомив предсідників клюбів, що порозумівся з урядом в справі урухомлення сойму і сенату. З даних йому інформацій виходить, що уряд хоче скликати парлямент на звичайну секцію в конституційнім речинці, себто з кінцем жовтня.

Голови соймових клюбів дістали спис усіх зголошених у соймі внесків (законопроєктів), з тим, що спис можуть доповнити ще новими внесками в соймі. На нараді присутні мали заявитися за або против тих внесків і тим способом марш. Дашинський надіється вияснити наперед соймову ситуацію та налаштувати співпрацю сойму з урядом. Одначе з плянів марш. Дашинського нічого не вийшло, бо на нараді не явився голова одинки, клюбу, на якім опирається уряд, так, що відношення сойму до уряду виясниться щойно з кінцем місяця.

В дискусії пос. д-р Дм. Левицький просив маршалка сойму, щоби інтервенював в уряді у звязи із святкуванням 10-ліття польської державности дня 11. листопада. А саме з огляду на знані події, які зайшли в державних школах, де вчиться українська молодь, пр. 3. травня в Станиславові і Тернополі, щоби не празнити національних почувань української молоді.

Слово до читальняних виділів.

Дбайте про зверхній вигляд своєї читальні.

Багато писалося вже про те, як повинна виглядати сільська читальня. Багато писалося та мало робилось. Пробуваючи по ріжних селах, мав я неодну нагоду приглянутися їхнім читальняним будинкам. Переважно робили вони на мені погане враження. Своїм зверхнім одрипаним виглядом молять вони просто милосердя в прохожих. Іменно своїм зверхнім виглядом. (У нутрі представляються вони вже не так зле).

Сміло можна сказати, що на тисячку читалень у Сх. Галичині є може пята часть у відповідному стані. Решта домагається негайної відбудови. Нема сумніву, що одиноко покликаними являються тут читальняні виділи, а проте повинно і мусить бути заінтересоване в тій справі також населення цілого села. Громадяни самі повинні дбати про гарний та чистий зверхній вигляд своєї читальні та відповідно до цього зажадати від виділу читальні віднови будинку, спішачи рівночасно зі збірною **матеріяльною допомогою.**

Обовязком громадян є **піти виділови читальні на руку** та не позволити, щоби знищені та від літ невідновлювані мури читальні були ганебним свідоцтвом моральної зрілости й національної свідомости села в очах посторонніх глядачів.

Вже крайня пора зрозуміти, що наша читальня це не польський „дом людови“, будований та удержуваний польською владою! Наша читальня це наше власне добро, це наш національний добуток, побудований та піддержуваний нашою кервавицею. Кажуть, що важко зароблений гріш — певніший та дає більший відсоток. Не жалуймо його на піддержку та побільшення дідівського добра. Він сторицею вернеться нам і нашим дітям та внукам.

Пора, відповідна до віднови читальняних будинків, уже кінчиться. Пічнеться вона наново щойно на весну. Хайжеж піде рух по наших селах і наші читальні дістануть вигляд, гідний їхньому великому завданню! Це буде неабиякий дарунок для нашого матірнього товариства „Просвіта“ у 60-ліття його істнування. Не дозвольмо, щоби наші читальні пригадували своїм зверхнім виглядом **громадський арешт або якийсь казьонний будинок!**

Про те, як виглядає і як повинен виглядати будинок читальні у своєму нутрі, напишу слідуючим разом. **Ж. Пр.**

Крівавий страйк.

Грізні події в селі Гребеннім. 23 арештованих. Поміч українських послів. Побіда страйкуючих.

В селі Гребеннім пов. Рава руська вибух минулого тижня страйк рільних робітників. Причиною був страшний визиск дідича кн. Сапеги, що платив місцевим селянам смішно малу винагороду за кільканайцять годин денної праці. Страйкарі вибрали комітет до переговорів з дідичом, однак цей комітет арештовано. Прийшло до крівавих сутичок між населенням і поліцією. До села стягнено військо, причім арештовано 23 селян, яких відставлено до Львова.

На місце явились українські посли Кохан, д-р Біляк і Ліщинський, що вставились за населенням перед владою і помогли при переговорах між страйкуючими і двором.

Рішуча постава і єдність страйкуючих примусили дідича Сапегу до уступок. Платню підвисшено до подвійної висоти і на тій основі підписано умову в громадськім уряді між обома сторонами. З хвилею підписання умови уступили зі села військо і поліція. Всіх арештованих є 23, між ними 9 жінок. Два арештовані ранені, а одному з них грозить відрізання ноги.

Знесення смертного присуду.

Великий успіх українських оборонців.

Трибунал присяжних суддів у Львові засудив, як відомо, українських студентів Атаманчука і Вербицького на кару смерти за вбивство шкільного куратора Собінського. Оборона засуджених внесла до найвищого суду у Варшаві жалобу неважности цього присуду і дня 19. жовтня ц. р. відбулася там апеляційна розправа. Засуджених боронили українські адвокати д-р Старосольський і д-р Ст. Шухевич та варшавський адвокат Смяровський, поляк.

Після переведення розправи і виводів оборонців найвищий суд рішив, що судова розправа у Львові була переведена з нарушенням законних приписів, і тому зніс цю частину львівського присуду, якою признано Атаманчука і Вербицького виновними злочину вбивства, а тим самим зніс також смертний присуд. Наслідком цього відбудеться у Львові нова розправа вже тільки проти Атаманчука і Вербицького щодо злочину вбивства.

Як ростуть народи?

Українці розмножуються найсильнійше.

Австрійський статистичний уряд перевів цікаві обчислення щодо числа уродин і випадків смерти в европейських державах з перед двох років. Найбільше число уродин припадає на Україні, бо на 1000 мешканців 40 уродин. Потім іде Португалія (37), дальше Радянщина (36) і Польща (30). На 1000 осіб в Чехах родиться 24, в Німеччині 19, у Франції 18, Англії 18, а найменше у Швеції, бо тільки 17.

Найбільше вмирає людий в Португалії, бо на 1000 мешканців припадає 22 випадки смерти. Опісля іде Румунія, Радянщина, Еспанія, Болгарія і Польща (18 випадків). Найменша смертність є в Голяндії, де припадає 10 випадків смерти на 1000 людий.

Як бачимо, то українці розмножуються найскорше зі всіх европейських народів. Це також ратує нас від загибелі і забезпечує нам краще завтра.

Змарновані гроші.

На тютюн і алькоголь.

Міністерство скарбу обчислило, що в 1927 р. населення Польщі викурило тютюну за 559 міл. 482 тисяч зл. На одного мешканця припадає 18 зл. 52 с. В порівнанню з 1926 р. курення тютюну побільшилось о 84 міл. 439 тисяч зл.

Спірітусу спожила Польща в 1927 р. 40 міліонів 576 тисяч літрів. На одного мешканця припадає нецілих півтора літра. В порівнанню з 1926 р. пиття горівки зменшилося о 3 міліони 891 тисяч літрів.

Значить, пємо менше, а за те більше куримо. Скількість змарнованого гроша лишилась майже та сама.

Нова установа.

УСТАНОВЧІ ЗБОРИ ВИДАВНИЧОЇ КООПЕРАТИВИ „НАЦІОНАЛЬНЕ ОБЄДНАННЯ“

Вже від довшого часу відчувалася в національних кругах нашої суспільности потреба окремої видавничої установи, яка взяла би на себе завдання популяризації наших політичних змагань і виховування широких мас українського народу в національному світогляді. Спорадичні видання Українського Національно-Демократичного Обєднання не заспокоювали цієї потреби і головно в останньому часі заснування окремої установи з такою метою показалося конечним.

Серед видань політичного змісту належне місце повинні би заняти соймові промови і спеціяльні реферати послів, в яких булиб призбирані і наглядно зреасумовані матеріяли про наше політичне положення, про відношення влади до українського політичного та освітнього життя, і в яких були би подавані політичні напрямні діяльности Української Парляментарної Репрезентації. Крім цього дуже важним чинником в самообороні широких верств суспільности проти надужить є популярно оброблена правнича література. Видавання пояснень до адміністраційних законів і розпорядків, з якими найчастіше стрічається український громадянин, а головно селянин, є дальшим не менше важним завданням, якого мало би піднятися таке видавництво.

З метою заснування такого видавництва скликав Комітет основників Загальні Основуючі Збори видавничої Кооперативи, які відбулися дня 13-го жовтня ц. р. в Редакції „Діла“. Присутніх около 50 осіб з признанням приняли пропозицію Комітету основників. В члени Кооперативи вписалося на Загальніх Зборах около 40 осіб, найповажніших громадян міста Львова, а також всі посли і сенатори Української Парляментарної Репрезентації. Ухвалено уділ в висоті 50 зол. і 5 зол. вписового. До Надзірної Ради увійшли: Д-р Дмитро Левицький, як голова, д-р Михайло Волошин, як заст. голови, пос. Мілєна Рудницька, як секретарка, дир. Ярослав Колтунюк і пос. Остап Луцький, як члени контрольної комісії, посол Михайло Струтинський, сен. Володимир Децикевич, пос. о. Леонтій Куницький, пос. Степан Кузик, о. Дамян Лопатинський і ред. Володимир Островський як члени.

Управа Кооперативи, вибрана Надзірною Радою в особах д-ра Л. Макарушки, ред. Мудрого і пос. Целевича, з вірою береться за це нове діло і запрошує все українське громадянство вступати в члени „Національного Обєднання“, а всіх правників і людей пера просить надсилати свої праці у вище згаданих ділянках.

Під осудом громадянства.

ЕКЗЕКУТИВА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ОБЄДНАННЯ, розглянувши на засіданні дня 18. жовтня ц. р. подію в редакції „Діла“ з дня 15. ц. м., вирішила якнайрішучіше осудити факт чинного зневаження начального редактора „Діла“ і члена ЦК УНДО, п. В. Мудрого двома молодими людьми, які в мнимих інтересах неозначеної групи та, як стверджено, з неоправданих нічим мотивів в некультурний спосіб виступили проти людини, що як начальний редактор одинокого зах.-українського щоденника в невимовно важких умовинах сповняє незвичайно відповідальний громадянський обовязок.

Екзекутива УНДО остерігає українське громадянство перед небезпекою анархізації нашого політичного життя, а цей випадок приневолена тим гостріше осудити, що вийшов він з кол університетської молоді, цеї молоді, що в цілім світі і у нас все стояла і стоїть на передових позиціях в боротьбі за свободу слова, думки і преси та на сторожі національної чести і моралі.

Львів, дня 18. жовтня 1928

ЗА ЕКЗЕКУТИВУ УНДО:

Д-р Дм. Левицький, голова. **Д-р Л. Макарушка,** секретар.

Громадяни! Приготовлюймося до належитого відсвяткования 60-літньогоо Ювилею Просвіти та причинімся всі гідним нас ювилейним подарком для нашої Матери до створення княжогоо дару.

НА ЯРМАРКУ.

Маленька, кругленька гей барилочка котилася Яґа Кляч, молода мазурка з кольонії „Нова весь“ до недалечкого міста на ярмарок.

А ярмарок у нас на „Всіх Святих“ великий — мусите знати. Що там тоді народу, що жидів, що краму всілякого, а вже найбільше крику!

Яґа Кляч все радо йшла до міста кождої пятниці, але сьогодні на ярмарок то прямо на крилах летіла.

В невеликому жовтавому кошику несла три зробки масла, жовтого як віск, тяжкого як камянець, в кобілочці копу яєць, а крім цього в хустині за пазухою ще сорок пять злотих готовими грішми.

— Буде з чим по місті розглянутися — думала Яґа. — Коби тільки на який добрий товар натрафити, бо тепер то всьо таке ошукальне. Чи то штоф чи єдваб — до ока аж липне, а принесеш до дом, візьмеш на себе раз, два, — облізе, розлетиться...

Під „Вільшиною“ дігнала її кума Франка Пенцак.

— Похвальони!

— На векі векуф!

— Щож ви, кумо, знов до міста з маслом? — І Франка блиснула очима на Яджин кошичок, новенький, чепурненький...

— Та видите.

— Скажіть мені, кумо, де ви того масла набираєте? Чи не розумієте ви що припадком до коров?

— Також розумію як і ви. Дайте коровам, то корови і вам дадуть!

— Чиж я зле ходжу коло своїх красуль? Січка на половину з бураками або бульбами, та ще й висівками посипана, та ще й посолена. Сіно як зіле, конюшина як розмарин... А проте я й половини того масла не продаю, тільки чужим, приїзжим. І то навчіть і мене!

— Я ніц не знаю — здвигнула Яґа плечима. — Щастя треба мати до всього... І ходити коло масла треба вміти... Моє масло чисте, жовте, важне... Я навіть своїм жидам не продаю, тільки чужим, приїзджим. І то не жидам, а панам — найбільше „колєйовим“...

Прийшли до міста.

Яйця продала Яґа в будці заразже з краю міста, а масло понесла на ринок. Хотів жид конче і масло купити, але мало давав і Яґа не продала. На ринку не встигла Яґа ще накривки з кошичка зняти і відслонити своє в біленький прозорий папір завинене масло, а вже приступає до неї якийсь невеличкий, товстенький панок.

— Господю! Господю! — каже він до Яґи — що там маєте, масло?

— Масло!

— А гарне? А чисте?

— Подивітся! — І Яґа чванливо наставила кошичок панкови трохи не під ніс. — Такого масла в цілім місті не знайдете.

— А добре? А свіже?

— І добре і свіже... Як хочете, куштуйте, а як ні, то не стримуйте... — І Яґа пустилася іти дальше.

— Ну, ну! Почкайте, господю, не втікайте! Я виджу, що ви якась чиста кобіта... Другі завивають масло в шмату, а ви в папір. Другі носять масло в кобілці з курми, а ви в гарнім, чистім кошичку. Мені то сподобалося... Я куплю ваше масло. Мені о гроші не розходиться, бо я не жид... Я не на гандель купую, а для себе... Ну, скільки хочете?

— А як хочете купувати: на око, чи на вагу?

— Ей, на дідька нам там ваги! Злотий більше, злотий меньше.... Ми не жиди, ми прецінь католики...

— А я волілаби на вагу, бо моє масло, знаєте, тяжке, видатне, не таке як у других, — стопиш, а з нього сама піна!

— Господю! Мені не треба ваги... Кажіть, що вам за масло, я заплачу! Тільки скоро, бо мені треба до поцьонґу! За пів години я вже мушу бути на стації!

— То пан зі Львова?

— Ага, зі Львова. Ну?

— За всі три куски десять злотих! Дасьте, добре, не дасьте, друге — добре... Ані ґроша меньше!

— Гм... гм... десять злотих! І в самім Львові дорожше не буде... Але беру, бо мені дуже масло ваше сподобалося — і ви самі... Така товстенька, така гладенька...

— Ну, ну, і панови нічого не бракує — відповіла Яґа.

— Господю! А маєте дрібні? Бо в мене тільки 50 злотих в купі. Ось нате! Давайте масло сюди до торбинки і сорок злотих! Тільки скоро, бо кажу, поцьонґ мені втікне!

Яґа витягнула з хустинки чотири старі помняті 10-золотівки і подала панкови.

— Видите, я вам нові, чистенькі, а ви мені старі, пошарпані, брудні... — підсміхнувся панок.

— А правдивіж хоч? Не фальшовані часом? — глянула Яґа з недовірям на гарний, гладкий папірець.

— Правдиві, правдиві, не бійтеся! Такі як і ваше масло. На першого пенсію вифасував...

І панок сховав до кишені видані гроші, а до шкіряної торбинки масло, тай згубився між народом.

А Яґа й не оглянулася за ним, пішла й собі туди, де найголоснійше кричав жид:

— Правдивий анґлійський штоф! Найліпший товар на зимові кабати і плащі! Правдиве анґлійське сукно! Пятнайцять злотих метер! Купуйте! Тільки нині, а завтра не буде! Правдивий, анґлійський штоф! Хто купить, як знайде, хто не купить, той не буде мати... Правдивий анґлійський штоф, 15 злотих метер!

Яґа приступила близше до того анґлійського „штофу“, вибрала темно-сіру барву, оглянула з одного боку, з другого, зімняла в руці, витягнула одну нитку, розірвала, — якесь незгірше, здавалося. Казала собі відміряти три метри на плащ, і подала жидови новенький папірець, „пятьдесять злотих“, що його дістала від львівського панка.

А жидок тільки взяв папірець в руки, ще й не оглянув як слід, а вже зачав кричати:

— Що? що? Фальшиві гроші мені даєш? Я тебе на поліцію віддам! О, дивіться, а ще й господиня якась, як видно... Вона фальшиві гроші, розповсюднює... Пане поліцай! Пане поліцай! — крикнув на недалеко стоячого жандарма.

— Тихо, пане купец! Та чого ви кричите? — озвалася Яґа. — Адже я тих грошей не робила, я їх дістала від львівського пана за масло! Як не хочете, то й не беріть, давайте сюди! Най вже буде моя втрата!...

— А я! Давайте сюди! А чи ти, господю, не знаєш, що фальшивих грошей не можна розповсюднювати, що їх треба на поліцію віддавати? **Пане поліцай! Пане поліцай!**

Політичний процес.

За вбивство поліційного доносчика.

Перед трибуналом присяжних суддів у Львові розпочався 22. жовтня ц. р. новий політичний процес. Обвинувачені: 1) Плятон Полотнюк, укінчений ґімназист, в приналежности до тайної української військової організації та в убивстві поліційного доносчика Михайла Гука і 2) Іван Сенів, студент політехніки, в тому, що не доніс владі про особу першого, котрого укривав. Полотнюка боронить адв. д-р Шухевич, Сенева адв. д-р Старосольський.

Після відчитання акту обвинувачення розправу на домагання прокуратора відложено тому, що не прибули два свідки.

Короновані голови.

Все менше їх на світі.

Аванс альбанського президента Ахмета Зоґу на короля пригадує нам, що минає десять літ, як упало багато монархій і перемінилися в республики. Наслідком світової війни звання монарха взагалі сильно потерпіло. Небагато ще осталось володарів, що мають серед своїх народів давну повагу і владу. В деяких державах, як нпр. в Італії або Еспанії, справдішний вплив на народні маси мають не ті, що сидять на престолі, але диктатори, які на ділі „панують“ у цих краях. В інших монархіях влада находиться в руках парляментарних урядів (в Анґлії і скандинавських державах).

Війна усунула від влади і трону багато династій. Прастарі роди, як: Габсбурґів, Романових, Гогенцолернів, Вітельсбахів і т. д. втратили монарші права. Всюди приходить до голосу демократичне народоправство.

Але не тільки в Европі зменшилося число монархів. Також в Азії відбулася подібна історична зміна. Прастаре китайське цісарство стало републикою, трон Османів зробив місце кріслови президента.

Монархічний лад зберігся доси в отсих державах: Абісинія, Анґлія, Афґаністан, Бельґія, Болгарія, Данія, Італія, Еґипет, Еспанія, Голяндія, Норвеґія, Перзія, Румунія, Сіям, Швеція, Японія, Югославія. Найстаршою монархією є Абісинія, що від 4-го століття по Христі має без перерви цей устрій. Одиноким монархом, що здобув свій трон власною рукою, є перський шах Різа Паглові, що з простого жовніра дійшов до степення монарха і 12-го грудня 1925 р. засів на троні.

Другим таким щасливцем є Ахмет Зоґу. Та чи „щастя“ вийде йому на добро, побачимо може невдовзі. Він має ворогів, а на Балкані вороги розправляються кріваво.

Божевільні більшовики.

Голос вченого.

Більшовицька влада сконфіскувала книжку проф. Вознесенського про умові недуги, що ширяться між політиками і членами комуністичної партії. На основі довголітних дослідів цей учений ствердив, що на кождих 100 політичних провідників Радянського Союза 70 має якусь умову хоробу.

До цих хорих на голову комуністичних провідників належать: Троцький, Риков, Сталін і багато інших більшовицьких достойників. Половина цілої комуністичної партії це люди, яким бракує щось на душі. Сюди належать особливо члени чрезвичайки і багато з них треба було звільнити з їх становищ. Як різкий приклад професор наводить одного висшого урядовця, що застрілив без ніякої причини свого товариша в бюрі.

Еміґраційні справи.

Еміґраційний уряд, беручи на увагу, що еміґранти осадники, прибуваючи тепер до Канади, не моглиби там найти заробіток і в часі зими мусіллиби проїдати привезені гроші, приказав державному урядови посередництва праці не приймати подань родин, що хотять виїхати до Канади, без огляду на висоту капіталу, який мають на купно фарми. До Канади можуть їхати тепер тільки особи, що мають заклик від найблищих свояків, які мають фарми в Канаді.

Американський конзулят у Варшаві почав видавати карти вступу жінкам і дітям (до 21 літ), що хотять їхати до своїх чоловіків або родичів, які перебувають в Зєдинених Державах, а не мають ще американського горожанства. Карти вступу видаються по черзі в міру того, як вплинули подання.

Наслідком поправи відносин в Арґентині польський еміґраційний уряд видає певну скількість дозволів на еміґраційні пашпорти. Тижнево полагоджує 705 осіб. Дальше видавання дозволів буде залежати від положення на ринку праці а Арґентині. По блищі відомости звертатися до Товариства Опіки над українськими еміґрантами у Львові (бул. Городецька ч. 95).

Що чувати у світі?

Страйк в Лодзі закінчився ненадійно. Як відомо, почали страйкувати робітники волоконного промислу, опісля застрайкували в інших фабриках, а вкінци вибух загальний страйк у Лодзі. Комуністи хотіли викликати страйк в цілій Польщі і справді зачали страйкувати вже в Каліши, Пйотркові, Томашові та в інших містах. Щоби недопустити до поширення страйку, в справу вмішався польський уряд, стараючись довести до згоди між промисловцями та робітниками, але спершу з цього нішо не вийшло. В Лодзі вибухли кріваві заворушення. Аж згодом промисловці заявились готовими до деяких уступок. Та хоч страйкова комісія обставала дальше при своїх домаганнях, робітники почали самі вертати до роботи. Таким чином в страйку наступив перелім і в неділю, 21. ц. м. на засіданню професійних союзів відкликано страйк волоконного промислу в Лодзі. В понеділок розпочалася правильна праця.

Жиди наробили рейваху в цілім світі тому, що в Єрусалимі араби зробили погром на жидах під „муром плачу“. Цей „мур плачу“ це останок старої жидівської святині, куди на судний день сходяться жиди на молитву. Однак зараз в сусідстві в скалі Омара є магометанська святиня і з того приводу між побожними обох віроісповідань приходить часто до непорозумінь. Цього року прийшло до великої бійки, в якій арабам помагала місцева анґлійська поліція. Вони вигнали жидів від „муру плачу“ до іншої святині. Тепер жиди в цілім світі протестують на вічах проти напасти анґлійської поліції.

Америка загнівалась на Анґлію за те, що вона зробила з Францією військовий договір, на основі якого сполучені морські сили обох тих держав загрожують Америці. Про свій договір Анґлія з Францією повідомили Америку і нібито наказали їй, що вони з нічим не криються. Але Америка була певна, що крім договору явного зроблено договір ще тайний, який саме є поважною загрозою для Америки. Тому уряд Зєдинених Держав рішив за всяку ціну дістати цей тайний договір на письмі. Доручено виконати це американському редакторови Гоґанови. Він прибув до Парижа, потерся в дипльоматичних колах і тайний договір опинився в його руках. Чого не зробить американський доляр? Гоґан когось підкупив і що йому було треба, дістав. Тепер оголошення анґлійсько-французького договору наробило галасу на цілому світі і відношення Америки до Франції ще більше загострилось. Америка відвернулася від своїх дотеперішних союзників і перейшла до табору прихильників Німеччини.

Німеччина здобуває все більші успіхи в заграничній політиці. Вона добилася того, що Франція згодилась уже відкликати окупаційні війська з частини Надренії перед визначеним речинцем і справді французькі війська зачинають уже відходити. За те Франція дістає від Німеччини ріжні матеріяльні користи.

Неспокій в Марокку. Еспанський уряд похвалився перед світом побідою над племенем Аіт-Ауса в глибині Марокка. Це племя, що живе на французькій области західної Сагари, напало на племя, що живе на еспанській области Сагари, і зрабувало багато худоби. Еспанська влада вислала проти грабіжників відділ 37 арабських їздців зі скорострілами. Цей відділ дігнав племя Аіт-Ауса і розбив його. На місци бою осталось 27 убитих, багато полонених і тисячі штук худоби з верблюдами.

Революція в Афґаністані. З далекого Афґаністану приходять вістки, що там вибухла революція. Одні кажуть, що це домова революція кількох державних достойників, які не годяться з цивілізаторськими реформами короля, на основі інших вістий вибухла загальна революція. Первосвященика Абдур-Агама і трьох його сторонників на приказ короля страчено. Щодень вішають десятки революціонерів.

1868—1928 — 60-літний Ювилей Матери-Просвіти. Сповнім наш обовязок супроти Неї. А сповнимо його, коли станемо її членами і зложимо двозолотову вкладку.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Попереднє (43) число „Свободи“ сконфіскувала державна прокураторія за опис крівавих подій в Гребеннім.

— **Хто нищив хрести?** В жовківськім повіті хтось знищив кількадесять придорожних хрестів і фіґур. Поліція викрила, що зробили це члени секти баптистів, і чотирох із них арештовано. Один з арештованих, Коверчук заявив, що нищив хрести, уважаючи почитання хрестів і фіґур поганським ідолопоклонством. Всі будуть відповідати перед судом за образу христіянської релігії і святотацтво.

— **Побили пос. Хама.** В Станиславові заступило на улици вечером трьох людий дорогу сельробівському послови Хамови і тяжко його побили. Пос. Хам хотів уладити в цьому місті віче.

— **Смерть „оброньци Львова“.** У Варшаві помер ґенерал Т. Розвадовський, відомий з того, що при кінци 1918 р. був польським командантом міста Львова, покиненого українським військом, і записався твердо в памяти українського населення. Відомий також з того, що після маєвого перевороту у Варшаві перед пвома роками був арештований новою польською владою за ріжні неправильности і щойно недавно вийшов з вязниці. Його поховано на цвинтари оборонців Львова.

— **Голоситися!** З днем 19. жовтня ц. р. почав обовязувати в Польщі розпорядок про контролю руху населення. Хто перебуває в якійсь місцевости довше як 24 годин, має бути зголошений в громадськім уряді на протязі дальших 24 годин. Зголосити має власник дому, в якім перебуває зголошений. Хто покидає своє місце замешкання і переноситься до іншої місцевости або переноситься до іншого дому в тій самій місцевости, того має вимельдувати в громаді власник дому, де він мешкав, до 48 годин. Замельдування і вимельдування не підлягають ніяким оплатам.

— **Загадочна смерть дівчини.** На залізничім шляху коло Кульпаркова найдено переїхане тіло якоїсь дівчини. Слідство викрило, що була це 19-літна Йосифа Болюх з Краківця, пов. Яворів. Вона служила у Львові і вибрашись на прохід за місто з якимсь мужчиною, більше не вернула.

— **Пропала людська кервавиця.** У Франції збанкротував польський промисловий банк наслідком зловживань його директора Новака. Наслідком цього банкроцтва галицькі робітники, що складали в цім банку свої ощадности, втратили 250 000 франків.

— **Жиди, що вірять в Христа.** В околиці міста Вільна повстала жидівська секта, що признає божество Христа, але притім держаться всіх жидівських релігійних обрядів. Секта має покищо 15.000 осіб.

— **Чума в Радянщині.** В деяких сторонах кірґізької републики вибухнула чума, на яку вмерло кількадесять людий. Ця пошесть показалася також на Сибірі, куди дісталася в Монґолії. В самім місті Рейонові умерло на чуму 200 осіб.

— **Наслідки парубоцької сваволі.** Парубки з Чижикова, пов. Львів прийшли 5. серпня ц. р. на забаву, яка відбувалася в читальні сусідного села Глухович. Між ними і місцевими парубками прийшло до бійки, в часі якої Стефан Губка пробив на смерть Петра Бабича. Минулого тижня Губка станув перед карним судом у Львові і дістав два і пів року вязниці.

— **Смерть радикальної діячки.** У Львові померла в 73 р. життя Анна Павлик, сестра творця радикальної партії, Михайла Павлика. Невеличке своє майно записала в користь орґанізації українських письменників.

— **Добра господарка.** В Ленінґраді більшовицька влада розстріляла комісаря Кісєлева, директора горівчаного монополю, за крадіж 20 міліонів рублів.

— **Небіщик, що ожив у гробі.** В Межирічу, пов. Бяла 21-літний Лейба Катцер почувся слабим і зайшов до стайні якогось Ґольдмана, де заснув. На другий день Ґольдман знайшов його без життя і місцевий фельчер ствердив смерть. По 24 годинах його поховали. У хвилі, коли на небіщика впала перша лопата землі, він зірвався і крикнув: „Геть від мене, драбуги!“ Переляканi люди розбіглися і щойно родина зернула на цвинтар і витягнула його з гробу.

— **Смерть від чаду.** В селі Ласківцях, пов. Теребовля зачадилися на смерть два учителі, Казимир Палюшкевич і Іван Бучак, заткавши завчасу комин. Оба померли.

— **З моста у воду.** В Заліщиках кинувся із залізничого моста над Дністром з висоти 25 метрів Ізак Шехтер і убився на місци. Причиною самогубства грошеві клопоти.

— **Потверджження смерти Амундсена** Один нoвеський корабель виловив у морі бензиновий збірник, що належав до літака, яким полетів був Амундсен ратувати розбитків з виправи ґен. Нобіле. Доказ, що Амундсен погиб, упавши в море напротив берегів Норвеґії.

— **Страшна родинна траґедія** сталася у Львові при вул. Жуліньского. Учитель Черемшинський пострілив свою 54-літну маму, а потому відобрав собі життя. Че-

---

— Та тихо, кажу вам, пане купец, чого кричите? Я як жию, не мала нічого з поліцією до діла, та ще в ярмарок, де стільки народу, — і не хочу мати... Кажіть, о що вам розходиться?

— Ну, ну, як то о що? Я хочу добрі гроші за сукно, а не отакий папірець фальшований!

— А колиж я не маю, бо я добрі видала йому та ще й масло!

— Ну, ну, то йдіть на поліцію, шукайте того панка, може знайдете!

— Та де там знайду! Він вже до Львова поїхав. Не дурно так спішився до поцьонґу... Най буде так між нами та справа! Я не беру сукна і лишаю вам ті гроші... Ви їх може пустите в люде...

А жидови справа видалася підозрілою, і він не згодився на такий „ґешефт“. Він хотів більше заробити на „дурній бабі“.

— Що? На що мені ті гроші? За ваші слова я вас до криміналу... Вона мені фальшиві гроші каже пускати між люде... Пане поліцай, пане поліцай!

Але поліцай чи не чув, чи не спішився... Яґа хотіла помалу втікнути між людей, але жид хап її за руку!

— Ну, ну... Бери сукно і давай гроші, добрі гроші! Бо як ні, то підемо до маґістрату... Згодила, вибрала, я тобі відкраяв, а ти плати і бери!

Безрадна, безпомічна стояла Яґа, не знаючи, що почати. В тім хтось сіп її за плече!

— Що купуєте, кумо, сукно?

— А, то ви, куме Бартошу! Добре, що вас ту маю! Сам Бог вас надніс. Позичте мені 45 злотих на сукно, бо я сторгувала, і не маю чим заплатити... Припадок мені стався... Я вам то потім оповім, а тепер давайте гроші... Я вам зараз дома віддам.

— Алеж кумо Ядзю, хиба я вас питаю, коли ви мені віддасьте? Ось маєте пятьдесять злотих, бо не маю дрібних! Беріть сукно і ходіть, поможете мені Анельці хустку вибрати!

Заплатила, взяла сукно, оставляючи жидови фальшиву 50-золотівку і пішла з кумом Бартошом далі ярмаркувати.

А коли у вечері прийшла до дому і її Юза подивився на сукно, гримнув на неї:

— Та бодай тебе бабо ясний пйорун забив! Та чи ти осліпла?! Та якеж то анґлійське сукно, та деж воно виділо яку Анґлію? Таж то чистий гнилюх, чистий клак, може навіть з твойого самого клоча, щось торік продала! А бодай тобі сліпаки були повилазили!

Вся біда звалилася сьогодні на Яґу.

А товстенький панок (то був правдивий жидок), приїхавши до Львова, хвалився жінці:

— Видиш... Гроші пустив, та ще й як... Натрафив на дурну бабу... Дала масло, ще й правдиві видала... А то пошкробався в потилицю, як їх не пустить!

— А яке гарне масло! — хвалила жінка. — Стопимо його до горшка і сховаємо на зиму.

А коли дали масло до гарячої риночки і воно зачало топитися, то побачили, що тільки зверху було правдиве масло, а в середині сама душена бульба, та ще й в середині бульби камінчик, щоб тяжше було.

Панок усміхнувся.

— Щож? Я її казав, що мої гроші такі, як її масло...

Ганна Михалюньо.

ремшинська є хора на умі, лічилася на Кульпаркові і вернула до дому як невилічима. Син зробив револьвером конець своїм мукам.

— **Валяться доми.** По великих містах будують тепер доми з бетону, який є тревалійший від цегли. Однак така будова вимагає великої вмілости і старанности, інакше доми валяться, заки вони готові. Недавно завалилися в Празі два такі доми, причім погибло багато робітників. Подібне нещастя сталося в Льондоні, як також в Парижі. На париському передмістю Вінсене завалився 6-поверховий дім, а звалища засипали кільканайцять робітників. З огляду на те будову 6-поверхової камениці у Львові оглядала окрема комісія знавців, щоб недопустити до подібного нещастя. Знавці рішили, що тут не грозить небезпека.

— **Бороняться перед бараболями.** Альбанія, це одинока в Европі країна, що не управляє бараболь. Населення її займається випасом худоби. В останніх часах пробували вже кілька разів завести в Альбанії управу бараболь, однак мешканці противляться цьому з дивним опором. Пригадуються часи, як тому кількасот літ треба було з великим трудом призвичаювати мешканців Европи до бараболь, привезених з Америки. Але то було кількасот літ тому.

— **Катастрофа на мори.** Французькі підводна лодка „Ондін“ стовкнулася з грецьким кораблем на океані коло берегів Португалії і пішла на дно. Погибла залога в числі 43 людий.

60-літний Ювилей Просвіти відсвяткуємо найкраще, коли всі від „мала до велика“ станемо її членами. Тож спішіться зі зголошенням в члени, надсилайте вкладки і другим пригадуйте.

Померли.

Лев Левицький, бувший посол австрійського парляменту і галицького, помер у Львові в 66-ім році життя. Покійний належав перед війною до виднійших національних діячів на політичному та культурно-освітному полі. Був начальником суду в Рожнітові, опісля в Сколім і перевів організацію цих повітів у рамах національно-демократичної партії. З вибухом світовоої війни опинився у Відні, звідки вернув щойно в 1923. р. В останнім часі був суддєю в Познанщині. — В. й. п.!

Про овочі та їх вартість.

Так часто, так загально і так давно повтаряється у нас заохоту до плекання садів, що вже безумовно варта занятися тою справою. Загально відомо, що садівництво є дуже культурна і поплатна галузь в господарстві. До того овочі належать до кормів поживних і лічничих. Приміром яблока і грушки мають в сто частях цукру, 6-8 частей товщу, часть крохмалю і є щодо поживности рівнорядні з цукром. І так: яблоко містить в собі багато частей заліза, тому є пожиточне, бо помножує кров, а також успокоює нерви і дає легкий сон. Грушка має в собі багато вапна і чоловік зїдаючи цей овоч зміцняє свої кости. Тільки грушку треба добре пожувати, бо як ликається її кусками, то вона спричинює нестравність в жолудку і кишках. Сливки знов є дуже добрим средством для очищення кишок і жолудка, а особливо, коли зварити сушені сливки і їсти їх на ніч по трохи. Бросквині і морелі є дуже здоровими овочами, особливо їх шкірки впливають корисно на роботу легких, а також зміцняють печінку і корисно ділають на жовч. Виноград, це найздоровший овоч, бо він очищує кров, легкі, печінку і кишки. Оріхи це також здорові овочі і ділають добре на нерви, але найпоживнішим зі всіх оріхів є оріх лісковий. З овочів можна виробляти здоровий і покріпляючий напиток, овочеве вино.

Однак не для самої поживности управляють люди овочі. Головна їх вартість є економічна, а саме та, що за овочі ліпше платять. Тому-то і наші поети співають так гарно про „садок вишневий коло хати“ (Т. Шевченко), або як „садівник щепи гарно плекає, так що всі зайві парости втинає“ (І. Франко), або „зелені садки і пахучі цвітки“ (П. Куліш), мов би тим накликували всіх людей-господарів до садження овочевих дерев. На жаль сумно та невесело виглядають околиці нашого краю. Бідні хати хиляться в землю, а довкола хати нечисті обійстя, обгороджені дуплавими вербами. На городі повно хопти та буряну, городовина плоха, а шляхотної деревини дуже мало. Здебільшого є лише яблінки, квасниці, дикі груші, кілька дрібних вишень і круглих тернослив. От і зесь сад нашого українського господаря!

Інакше виглядають загороди селян в Чехах, Німеччині, Бельгії або Франції і Англії. Там хати губляться в пишних садах, між буйними городами та гарними цвітниками. Алеж бо й люде там більше освічені, і всі богаті. Там багато є книжок і журналів про садівництво і городництво. Там майже цілий край є промисловий. Уміють там люде дуже добре управляти землю і тягнути з неї великі зиски, а доходи зі землі побільшують ще й тим, що садять всюди багато овочевих дерев і кущів. Садівництво є у них загальним промислом і кождий ним займається. Там є обсаджені овочевими деревами гостинці, дороги, поля а навіть межі і неужитки: яри, береги рік і т. п.

І в нашім краю можна плекати овочеві дерева дуже шляхотних родів яблок, грушок, сливок і т. д., а в околицях Борщева, Заліщик і Чорткова можна плекати морелі і виноград. Тут не лише сприяє саме підсоння, але й земля є відповідна, а також є відповідні полудневі збоча і т. п. У нас достигають овочі не лише з гарною краскою, що аж манить очи, але вони є також сочисті, мають ніжне мясо і арому-запах, які значно підвисшують їх вартість. Підсоння нашого краю не тільки не стоїть на перешкоді розвоєви садівництва на великі розміри, щоби воно сталося одним з головніших джерел нашого богатства, навпаки воно навіть сприяє плеканню овочевих дерев і кущів. При розвитку садівництва міг би наш край статися коморою овочів для країв більше на північ висунених, яких підсоння є менше пригідне для плекання овочевих дерев.

Але розвиток цеї галузи господарства залежить не тільки від самого підсоння, положення, відповідної землі і т. д. Для садівництва потрібний є відповідний вибір сорт (ґатунків) овочів, умілість закласти і плекати сад, а передовсім таке уладження торговлі, щоби овочі мали добрий, сталий і певний збут і щоби весь зиск не йшов на користь торговця овочами, тільки в користь продуцента, в користь того, що плекає овочеві дерева і кущі. Нам конче потреба взятися енерґічно до закладання взірцевих-промислових садів. В тій цили ми повинні зорґанізуватися, щоби піднести цю занедбану галузь нашого господарства вріднім краю.

Михайло Бардеґа,
інструктор городництва і садівництва.

Економічні вісти.

В Польщі утворився синдикат (союз) торговців, що вивозять за границю свині і худобу. Синдикат дістав від уряду монополь вивозу, то значить, ніхто поза ним не може вивозити худоби. Для рільників це не добре, бо тепер синдикат, не маючи конкуренції, буде тягнути великі зиски з вивозу, а годівельникам накидати низькі ціни. Український союз для збуту худоби, як відомо, упав і тому українські хліборобські орґанізації не будуть мати ніякого впливу на ціни худоби.

Польща мусить спровадити значну скількість кукурузи із заграниці. Доси спроваджувано кукурузу з Румунії, а що цього року в Румунії неврожай, то Польща спровадить кукурузу з Арґентини.

Польські людові ґазети нарікають на Державний Банк Рільничий, що припинив уділювання довгоречинцевих позичок селянам аж до весни. Наслідок такий, що польське селянство приневолене лізти в приватні лихварські довги, або випродувати за безцін збіже та худобу. А що має казати українське селянство, яке взагалі не мало приступу до Банку Рольного (утвореного з податкових гроший) і після війни не знає, що таке довгоречинцевий кредит?

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця двірська 45.75—46.75, селянська 43.25—44.25, ячмінь 33.50—36.50, жито 34.25—35.35, овес 31—32, гречка 33—34, кукуруза 44—45.50, фасоля 50—70, горох 42—60, просо 39—40, сіно 18—20, солома 11—14, мак 100—135, бараболя 9—19.

Худоба. За 1 кґ. живої ваги: воли 1.65—1.70, бугаї 1.30—1.50, корови 1.45—1.60, ялівки 1.50—1.60, телята 1.65—2.

Набіл. Маслосоюз платить: масло десерове 6.60, кухонне 6.—, молоко 0.4[illegible] яйця 18 зл. 80 с. за копу, 19 і пів с. за штуку, мід гречаний 2—2.80, липовий 3.80.

Гроші. Амер. доляр 8.88, канад. 8.82, чеська корона 0.26, шілінґ 1.25, лей 0.05, нім. марка 2.15, франц. франк 0.34, радянський червонець 26—27.

Письмо до Редакції.

До Хвальної Редакції „Свободи“ у Львові.

Прошу не відмовити мені помістити у Вашому цінному часописі отсей допис:

В часописі „Громадський Голос“ ч. 63. в „Переписці Редакції“ поміщено таке: **Виділ читальні „Просвіти“ в Стопчатові.** Ваш погляд є фальшивий. Нашим завданням у ніякім разі не є ширення безбожности, але не є також нашим завданням ширити засліплення до попівства, бо ми не є „Місіонарем“. Ці „дурненькі“, як Ви пишете, дописи про погані діла деяких інтеліґентів в селі чи в місті, пишуть з горячого серця самі селяни, Ваші брати, бо вони хотіли би, щоби приклад поганих інтеліґентів-хрунів не ширив деморалізації між селянством. Ви-же бачите, що ми містимо наукові статті і політичні і про все, що годиться селянству знати, щоби себе піднесли і не дали себе ошукувати. Не позвольтеж, Громадяни, щоби і Вам говорили, що то Вам вільно а цього не вільно читати. Ви собі свій розум маєте і самі знаєте, хто пише правду, а хто хотів би її замкнути на 10 колодок, щоби ніхто про неї не довідався. Тому й аґітують так проти „Громадського Голосу“. Гаразд“!

Селяни, читаючи ту переписку редакції, певно подумають собі: „Ото якісь збаламучені, темні та засліплені попами і „Місіонаром“ ті виділові читальні в Стопчатові! Щоби стало ясним загалови, я як член виділу читальні позволю собі вияснити ту цілу справу. Найсвідоміші селяни, члени виділу читальні і члени ріжних партій, але правдиво віруючі, ще не збаламучені демаґоґією „Громадського Голосу“, читаючи цей часопис, чулися ображеними в своїх релігійних почуваннях і тому вислали до Редакції „Громадського Голосу“ письмо такого змісту: „Завважалисьмо, що Ваш часопис від якогось часу зачав іти слідами передвоєнними, значить, одинокою цілию його не є освідомлення найнизших кляс, лиш брутальне і некультурне висмівання віри, церкви і духовенства та явне пропаґовання безвірства. Підписані члени ріжних партій просять Хвальну Редакцію, щоби заперестала поміщувати такі дурненькі дописи і байочки, бо вони нас, селян, нині зовсім не займають, а красше на місци брудних лайок поміщуйте поучаючі, господарські, економічні і т. д. статті. Оскільки не зміните напряму Вашого часопису, будемо змушені просити не посилати на нашу адресу“.— На це письмо появилось в „Громадськім Голосі“ подане висше „ніби оправдання“, що „Громадський Голос“ не ширить безбожности, але сповняє Богу миле діло, з любови до ближнього боронить бідний робучий народ перед „засліпленням попівським і хруніядою інтеліґенції“, та поміщує самі наукові, поучаючі статті... Це стара пісонька всіх радикалів і їх орґану „Гр. Гол.“, себто, що „ми не безбожники“ (слова п. посла Клима Стефанова на вічу в Яблонові) і „не ширимо безбожности“ (слова Гр. Г.), але в практиці є зовсім що інше, бо питаюсь: чи поміщення в „Гр. Голосі“: „Хрещення Руси за Володимира“, або „Антихрист іде“ і інші вірші чи це статті поучаючі і конечно потрібні для селян, „щоби себе піднести і не дати себе ошукувати“ та кому і як?! Поминаю вже справи віри і церкви — це знане, що радикали вороги того всего, але від якогось часу „Гр. Гол.“ стратив навіть закраску національну, не займається жадними нашими справами загальними, національними, хиба лиш тоді, коли має обплювати наші всенародні інституції: Рідну Школу, Просвіту, Ревізійний Союз, Дністер, Кооперативний Банк і т. д. Тому вже крайня пора, щоби радикали показали своє правдиве облича і сказали: ми не націоналісти, лиш тільки соціялісти, ми лиш тим містком, що по нім переходиться до сель-робу. Але того ясно бояться сказати пани радикали, бо як добре і вірно сказав один визначний член радикальної партії на посольськім вічу в Яблонові: „Якби посол Стефанів вияснив докладно програму радикальної партії, то всі вийшли би зі салі“. Тому то я, яко член виділу, домагаюсь, щоби Редакція змінила свій п р а в д и в о безбожницький напрям (але правда — що скажуть хлібодавці?) і взиваю всі виділи читалень, щоби вислали подібне бажання, якщо вони ще є християнами і українцями-націоналістами, нехай редакція „Гр. Голосу“ того, що думає, „не замикає на 10 колодок“, але то, що ширить по фарисейськи, підступно, нехай скаже ясно: „Бога нема, церкви не треба, нація нам не дорога, всі товариства, що провадять наш нарід вже і по 60 літ, не потрібні, лиш одно конечне: професійні спілки, бо лиш ми одні „інтеліґенти, що ще не схрунили“ (а є нас 10). — Тоді будуть знати селяни, з ким мають діло.

Виділовий.

Стопчанів, 10. жовтня 1928.

Громадяни! Памятайте, що скріпленням основ Просвіти скріплюємо належитий розвиток народнього життя. А зробимо це як члени Просвіти.

ДОПИСИ.

ЛІНИНА МАЛА, ПОВ. СТАРИЙ САМБІР. *(Самоволя наказного війта).* У нас все ще покутують старі порядки. В селі ніякого орґанізаційного життя не слідно. Священика нема вже другий рік, а доїзджає священик з монастиря. Великим лихом є для нас наказний війт. Протест проти війта й вибору нової ради громадської доси не поладнаний. При соймових виборах війт аґітував за одинкою і збаламутив чимало людий. Спроби священика оснувати кооперативу розбиваються через опір війта, жида та байдужність людей, яких має жид у своїй кишені. Читальня істнує на папері. Хоч площа під читальню є своя (дарував д-р Федак зі Львова), й ліса громадського 50 морґів, годі побудувати свій дім. Ліс сильно розкрадають, в однім тільки районі нараховано 180 пнів. Війта скинено з лісного. У касі громадській не знати, чи є які гроші й кілько. Грошеві кари, які напливають до каси, не вписується. Коли війт їде на сесію, каже виплачувати собі по 5 зол. і приватно записує. Печатками громадськими орудує то син то невістка. Прийшли раз два жидки зі Самбора, згінники, а не заставши у війта нікого, самі прибили печатку на пашпорті тай пішли. Наш голова читальні, Іван Струсь, веде крамницю у власному заряді, аж до часу, коли оснується кооператива в селі. Він просив війта потвердити йому просьбу в справі концесії на трафіку. Цей відмовив, але зате має жид трафіку, бо війт волів потвердити жидови просьбу. Жидівська крамниця стоїть під боком церкви, а жид продає в часі Служби Божої всякий крам. І хоч священик просив місцевий постерунок, щоб заборонив жидови продавати в неділю, то це нічого не помогло. Зате на згаданого Івана Струся насилається поліцію, накладається кари, ба й сам війт публично заявляє, що буде йому на кожнім кроці шкодити. Тепер будує жид під боком церкви кузню, а 15 кроків від цвинтаря, хоч ніхто у нього не є ковалем. Думає наняти когось з міста. Дозвіл на кузню знов дав не староста, але наш наказний війт. І хтоби думав, що в нас кузні нема. В нас є кузня — веде її згаданий Іван Струсь, який є сіллю в оці наказного війта. А хоч він інтервенював у комісара староства, а цей казав провірити справу постерункови, то якось жид дальше кінчить кузню. Зате люде сильно нарікають на війтівську господарку й дожидають тої хвилі, коли то вже уряд вгляне у наші громадські зловживання тай скине з війтівського уряду оцього громадського марнотравника. *Очевидець.*

Смішне.

Здорово.

— Що ви робите, газдо? То дуже нездорово тримати худобу разом з людьми в одній хаті!

— Та де там нездорово! Мені ще ані одна худібка не захорувала...

З американської виборчої аґітації.

В Зєдинених Державах північної Америки йде тепер завзята боротьба за вибір президента. На однім вічу републиканської партії один промовець так захвалював свою партію, а ганив демократів, що вкінци спитався: „Чи знайдеся тепер між вами хто, що віддавби голос на демократа?“

На це питання відповідає якийсь огорілий від сонця фармер: „Дід мій був демократом, батько демократом, то й я віддам голос на демократа!“

Промовець обурився на такий спосіб думання. „Як можна — каже — так говорити! Наприклад ваш дід — припустім так — був конекрадем! То чим ви булиби тоді?“

„Републиканцем“ — відповів фармер.

Шукають касієра.

— Що то, ваша фабрика знову пошукує касієра?! Таж місяць тому вже одного приняла...

— Якраз його ми й шукаємо!

Зидає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.